

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostor utca 57 sz.)
csizmendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1869. ápril—decemberre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak 1 „ 60.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A kolozs-monostori gazd. tanintézet megnyitása.

Kolozsvar 1868 nov. 15.

„November 15-kén délelőtt 11 órakor a városház nagy tanácstermében tartatik a k. monostori magy. kir. gazdasági tanintézet megnyitási ünnepélye... szóltott a meghívó. Künn már 24 óra óta sűrű őszi eső; ezt megelőzőleg 2 napi hóvihár; s az arasznyi hó és ráhullott eső barátságos sárrá olvadva fedte-folyta be utcáinkat. Erős akarat kelle hozzá, hogy valaki ilyenkor barátságos meleg szobáját odahagyja.

Ennek daczára nov. 15-én d. e. 11 órakor mintegy 120 tagból álló válogatott társaságot láttunk a városi tanácsteremben. Asztalfőn ült, a zöldasztal mellett, b. Huszár Sándor, az erdélyi gazd. egyesület egyik buzgó alelnöke, kit a földm. miniszter maga részéről ezen alkalomra helyettesül nevezett ki s a jelen ünnepély vezetésével bizott meg. Mellette egyik oldalon gr. Péchy Manó királyi biztos, ki ily közérdekű ünnepélyekről soha sem szokott hiányozni; más oldalon az új tanintézet 5 tanára: Kodolányi Antal igazgató, Fendt Lajos, Entz Géza, Mina János, Timár Károly. Ott láttuk az erdélyi nagy birtokosság számos tagjait, az orsz. muzeum hivatalnokait, a helyi fensőbb tanintézetek tanárait, a városi tanács, ügyvédi kar, értelmes polgárság sat. képviselőit s külön csoportban a tanuló ifjuságot.

B. Huszár Sándor az ünnepélyt következő beszéddel nyitotta meg:

Igen tisztelt Gyülekezet! A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter ő nagymaga által a kolozs-monostori gazdasági tanintézet megnyitásával bízván meg, legyen szabad, ez ünnepélyes alkalomnak néhány igénytelen szóban kifejezést adni. Örömmel nyilváníthatom, hogy az intézet a tisztelt tanári karban és teljes számú tanuló ifjaiban szervezve van, a tanfolyam rövid időn valósággal kezdetét veszi.

A mai napon a közmivelődésnek egy új forrása nyílik; a mai naptól kezdve egy új tanintézetünk van, mely-

nek hivatása, célja: az ifju nemzedéket gazdává-képezni, a már tetteleg gazdálkodóknak a haladás terén gazdasági értelmiséggel világítani. Mily jelentősége, mily üdvös hatása lesz, kétségkívül abban határozódik, hogy a gazdaság ügyét az anyagi gyarapodás mily fontos tényezőjének tartjuk.

Ha látjuk, hogy a legvagyonosabb országokban mily magaslaton áll a gazdaság; mennyire képezi az a legmiveltebb nemzetek figyelmének, gondoskodásának tárgyát: igen könnyű azon meggyőződésre jutni, hogy e tért nálunk is elhanyagolni nem szabad, hogy mindenek felett oly országban, hol az övezes lakósságnak legjelentékenyebb tökéje a földbirtok és általános foglalkozása a gazdaság: szakképzett értelmes gazdákká kell lennünk.

Erdély területén az erdélyi viszonyokhoz alkalmazott gazdasági tanintézet egyik legbiztosabb óvszer, hogy gazdaságunkat a további hátramaradástól megmenthessük; tehát méltán mondhatom, hogy a mai napon egy kiváló, közérdekünk fejlesztésére a legkorszerűbb intézményt, a legszükségesebb és célszerűbb eszközt nyertük.

Hogy ezen új intézet megoldandja feladatát tevékenységéről, jártasságáról ismert igazgatójában, avatott szakképzett tanáraiban teljes kezességünk van; fogadják őszinte üdvözlétemet azon óhajtasommal, hogy ha a kezdet nehézségeivel megküzdeni részökbe jutott: kitartásukat, buzgóságukat mielőbb a siker feletti teljes elismerés kövesse.

Fogadják üdvözlétemet a tanuló ifjak, kik bebizonyították, hogy a haladás intő szavát megértve, csak alkalomra vártak, hogy munkásságukat, tehetségüket ez új pályának szentelhessék. Szívemből óhajtom, hogy szorgalmukat, tanulmányaikat úgy a köz-, mint saját érdekekben mentől hasznosabban értékesíthessék.

Meg vagyok győződve t. gyülekezet!, hogy ha a gazdaközönség helyzetét felismerve, ezen intézet szükségétől, hasznosságától át lesz hatva: akkor a kolozs-monostori gazdasági tanintézet megnyitási ünnepélyével Erdély gazdasági újjáalakulásának, felvirágzásának születése-napját ünneplünk; mire egyesített erővel munkálódunk önmagunk és hazánk iránti köteleesség parancsolja.

Fogadja a t. gyülekezet szép számmal való megjelenéséért, részvéteért újabban is őszinte köszönetemet. —

Ennek végeztével az új tanintézet igazgatója, Kodolányi Antal következő beszédet tartotta:

Tisztelt Gyülekezet! A magas kormány által a kolozsmonostori gazdasági tanintézet vezetésével megbizva, nekem jutott a szerencse: a t. Gyülekezetet a mai napon ünnepelesen megnyitott intézet nevében üdvözölhetni.

A tizenkilencedik századot a haladás századának nevezzük, s méltán megérdemli ez elnevezést, mert a merre csak nézünk, mindenfelé azt látjuk, miszerint a haladás minden téren, nap nap mellett, új és új hódításokat tesz; a társadalmi téren naponta nemesebb eszmék merülnek fel; az ipar mezején czélszerű felfedezések mindinkább foglalnak tért; a kereskedelem számára hovatovább annál több s gazdagabb forrás nyílik meg; s a mezei gazdaságot napról-napra újabb vívmányok teszik jutalmazóbbá. Ha azonban e század társadalmi-, ipar- s kereskedelmi szempontból megérdemli a haladás századának nevezetét, kétszeresen megérdemli azt mezei gazdasági szempontból tekintve; miután a mezei gazdaság e században emelkedett, mégpedig a kezdetlegesség legelső fokáról azon magaslatra, melyen az ma áll: tudniillik a legfontosabb tudományok sorába. S ha közelebből vizsgáljuk: mi szülte és szüli folyvást az e században mindenfelé s minden téren tapasztalható gyors és feltartóztatlan haladást? azt látjuk, miszerint annak főforrása az e században mindinkább több ágra oszló s mindinkább szaporodó szakképzettségben, vagyis a munkamegosztás elvének e században már a tudományok terén is hovatovább nagyobb s nagyobb mérvben való alkalmazásában rejlik, mely munkamegosztás szükségességének belátására viszont a nemzeteket azon, a viláfgazdaságban szerzett tapasztalat vezeti, miszerint itt a versenyt azon nemzetek képesek a legtöbb előnnyel kiállani, melyeknél a munkáskezet a termelésnél a legmagasabb szakképzettség vezeti s támogatja munkájában.

Magyarországot, miután annak majdnem egész vagyoni értéke a földbirtokban fekszik, ma még kiválólag földmivelő országnak nevezhetjük, s a viszonyokat tekintve, az hihetőleg még hosszú ideig az is fog maradni, s így hazánk a világpiacra, még hosszú ideig, főleg mezei ipari terményekkel lesz utalva versenyre szállani. Ebből önként következik, miszerint habár a nemzetgazdasági fejlődés előhaladásával fokozatosan minden egyéb foglalkozásnál szintén mindinkább előtérbe lép a szakképzés szüksége — főleg nélkülözhetlenné vált azonban az márig a mezei gazdaságnál, melynek csupán kézműi megtanulása többé már hazánkban sem elégséges, miután ma már a mezei ipar is ép úgy, mint egyéb iparágak a viláfgazdaság behatása alá került, s az itteni verseny kérlelhetlenül követeli a nagyobb termelést, ez pedig csak nagyobb szakértelem által válik lehetségessé.

A fölött, hogy mily mérvben és mily arányban mit természetesen a gazda, valamint terményeinek előnyös értékesítése fölött is, ma már hazánkban sem annyira a helyi szükséglet, hanem mindinkább a viláfgazdaság kezd befolyást gyakorolni; s ennek kívánalmait kielégíteni, ennek szükséglete fölött itéletet hozhatni; valamint a kívánalmat illetőleg a mezei gazdaságnak csupán kézműi megtanulása; úgy viszont másrészt a szükséglet fölötti tájékozhatást tekintve: a helybeli piacok ismerete nem elégséges; ha-

nem, hogy feladatának a gazda ily viszonyok között is megfelelhessen, míg a termelést illetőleg: természettudományi ismeretekre fektetett gazdasági szaktudományokra, — addig a szükséglet és forgalom alakulását illetőleg viszont alapos nemzetgazdasági ismeretekre, vagyis egyszerűen alapos szakképzettségre van szüksége; miután nemcsak hogy csupán alapos szakképzettség mellett képes ma már egyedül haszonnal vezetni üzletét a gazda, hanem mert csakis az alapos gazdasági szakképzettségnek a gazdák közötti általános elterjedése fogja egyszersmind képesíteni hazánkat is azon helynek elfoglalására, mely őtet — mint földmivelő országot — a viláfgazdaságban megilleti, és miután „hazánkban csak a mezei gazdaság kebelén táplálkozhatik minden egyéb ipar kifejlése s az képezi egyedüli alapját államgazdaságunknak s ezzel nemzeti létünknek is“, igen helyesen jegyzi meg Hideghéty Antal az országos mező- és erdőgazdasági tanügy érdekében tartott értekezésében, miszerint „minden életrevaló lépés, melyet mezőgazdaságunk hasznosításának valódi emelésére teszünk; minden intézmény, melyet annak helyes irányu felvirágoztatására létrehozni képesek vagyunk, mind közvetlen, mind közvetve: csak üdvös következményü lehet egész nemzeti jóllétünkre és létünk biztosítására“.

S hogy a mezei gazdasági szakképzés elterjedése valóban ily fontos tényezőt képez azon versenynél, melyen a népek az anyagi jóllétért küzdenek, eléggé mutatja az, hogy a mint ezt Korizmics László „Gazdasági leveleiben“ kiemeli „még bent a hazában is azon népek állanak vagyonságban legelől, kiknél a legtöbb gazdai értelmesség található“. „Hatalom ma már a tudás — mondja ugyanott e jeles nemzetgazdasági író —, melynek nagyságával arányban boldogul inkább, vagy kevésbé, egyén, család és nemzet!“

Midőn ezekben jelezni kívántam, hogy az intézet, melynek ma megnyitási ünnepét üljük, mily fontos szerepre van hivatva a szakképzés terjesztése által Erdély mezei gazdaságának s ezzel kapcsolatban az ország anyagi felvirágzásának fejlesztése körül, éppen ez által egyszersmind — miután ez intézet szervezete a hazában már fennálló gazdasági tanintézetek szervezetétől különbözik — kötelességemül ismerem — habár az intézet közzétett tervrajzában minden módok és eszközök s eszközlések fel vannak is sorolva, melyek által az intézet feladatának megfelelhetni reményl — intézetünk szervezetének indokolásába is bocsátkozni azért, hogy kimutathassam, miszerint az erdélyi részek sajátságos helyzete s viszonyai között csakis az ezen tervrajzban körülírott gyakorlati irány követése mellett fog az intézet megfelelhetni feladatának.

A tapasztalat fényesen bebizonyította, miszerint minden országban csak azon intézmények felelnek meg teljesen feladatuknak, melyek az illető ország általános fejlődési s miveltségi fokozatához s a helyi viszonyok- és körülményekhez vannak alkalmazva. Ugyanez áll a gazdasági tanintézetekre nézve is. Ezek is csak akkor vezetnek kívánt eredményre, ha szervezetöknél az ország fejlődési fokozatának tekintetbe vétele mellett a helyi sajátságos viszonyok és körülmények is kellő figyelemre méltatnak.

Tekintve Magyarországon, de különösen az erdélyi részekben a mezei gazdaság állását, a mennyiben itt oly rendezettebb gazdaságok, melyekben az ifju gazda az inté-

zetbe lépte előtt — a mi pedig nélkülözhetlen feltétele annak, hogy elméleti kiképzetése sikerre vezessen — a gyakorlattal, a gyakorlati műszaki kézfogásokkal alaposan megismerkedhetnék, s az egyes gazdasági ágak összefüggését alaposan tanulmányozhatná, — igen csekély számban vannak, oly practicus gazdát pedig, ki képessége mellett elég hivatással, s úgyszeretettel is bírjon, s emellett elég idővel is rendelkezék arra, hogy ifju gazdáknak a gyakorlatba való bevezetését oly lelkiismeretes pontossággal, s alaposággal eszközölje, milyennek azt a cél fontosságához mérten eszközölni kell, még ritkábban, sőt még a mezei gazdaság terén előre haladottabb országokban is csak elvétve lehet találni: ennél fogva a kolozs-monostori intézetnél szükségesnek mutatkozott az ifjaknak a gyakorlatba való bevezetését is az intézetbe vinni be; vagyis, miután az az ifjaknak elméleti oktatásával kapcsolatban történik, a gyakorlatba való bevezetést az elméleti oktatással az intézetben hozni oly szoros, oly benső összeköttetésbe, a mily benső, a mily szoros összeköttetésben a gyakorlatot a tudománnyal künn az életben hozni kell a gazdának, ha fáradságos munkájának, szorgalmának méltó és megfelelő jutalmát akarja látni. E célból a gyakorlatnak az elmélettel való összeköttetését tekintve, minden gyakorlati foglalkozásnál oly módon fog törekedni az intézet az egyes műveletek céljára, fontosságára, eredményeire, s az egyes műveletek s egyes gazdaság ágak között levő összefüggésre oda utalni, miszerént az egyes műveletek körül előforduló műszaki kézfogásokban való jártasság, s ügyesség elsajátítása mellett, ezáltal az ifjak gondolkozásra is ébresztve, egyszerűs mind az elmélet, a tudomány hasznának beismerésére is vezettessenek; míg másrészt viszont feladatául fogja tekinteni az intézet, az elméletnek a gyakorlattal való lehető legbensőbb összeköttetése céljából, még az alap, s kiegészítő tudományoknak is a legszorosab kapcsolatban, összefüggésben, s folytonos oda utalással a gyakorlatra való előadása által vezetni az ifjakat azon meggyőződésre, miszerént csupán az alapos szakismeret azon egyedüli eszköz, mely a gazda munkásságát még mostohább viszonyok között, s még a legcsekélyebb eszközökkel is üdvös eredményre, tartós sikerre képes vezetni.

S valóban a tapasztalat azt mutatja, hogy azon biztosságnak, azon szilárdságnak, melylyel üzletükben a külföld gazdái eljárnak, főtényezőjét, alapját a tudományos szakismeret képezi, ez képesítvén a gazdát egy részről a természeti törvények ismerete alapján gyakorlati munkálkodásának mindenütt az előforduló talaj- és éghajli viszonyokhoz való alkalmazására; másrésztől viszont a nemzetgazdasági ismeretek alapján, a birtokán folytatandó gazdálkodásra befolyással levő viszonyok- és körülmények felismerésére, s azoknak az üzletvitelnél kellő mérvben való méltánylására vagyis egyszerűen a haszonnal való gazdálkodásra, a mi tulajdonképen végeztelja minden üzletnek, s így a mezei gazdasági üzletnek is.

Hogy különben a szakképzés elterjedésének messze kiható jelentősége, fontossága, haszna és szüksége már e bércezes hazában is meggyőződéssé vált a gazdaközönségnél, mutatja egyrésztől az, miszerént épen az országos erdélyi gazdasági egyesület — melynek a mezei gazdasági téren már más irányban is oly szép eredmények jelölik köz-

hasznu munkálkodását — tette meg az első lépéseket egy gazdasági tanintézet sürgős felállítása végett Erdély részére; de mutatja e meggyőződést az intézetbe felvétel végett már ez első évben jelentkező ifjak szép száma is, minek folytán az intézet már ez évben 28 növendék részvéte mellett fog kezdeni nehéz, de nemes feladatához, melynek azonban csak az esetben leendő képes eleget tenni, ha egyrésztől céljainak megfelelő anyagi segélyben részesülend, másrésztől viszont, ha mindazok, kik az intézethez szorosabb viszony által leendnek csatolva, egész odaadással fogják felkarolni hivatásukat.

Midőn az állam részéről nyújtandó anyagi segélyt illetőleg, tekintve az ügynek országos fontosságát, azon édes hitben vagyok, miszerint a magas kormány az intézetet céljának elérésében egész bőkezűséggel fogja gyámolítani; s másrészt feljogosítva érzem magamat a tisztelt gyülekezetet teljesen biztosítani az iránt, miszerént az intézet tanári kara egész erejéből igyekezni fog nehéz feladatának lelkiismeretesen megfelelni, egyszersmind egész benső bizalommal hiszem kifejezhetni abbeli reménységemet is, miszerént az intézeti ifjuság is annál inkább törekedni fog az intézetet nehéz feladatának megoldásában elősegíteni, miután ebbeli törekvésök saját érdekekkel is a legszorosabb kapcsolatban van.

S így, midőn teljes reménnyel a jövőben az intézetet a t. gyülekezetnek, s Erdély gazdaközönségének hazafias pártfogásába ajánlanám, s az ég áldását kérném törekvéseinkre, még csak azon egy, minden ily hazafias ünnepélynél, minden igaz magyar kebelben a haza felvirágzásának hő ohajtásával együtt nyilvánuló érzetnek kívánok kifejezést adni, az Isten sokáig éltesse Felséges urunkat a magyar királyt, s Felséges hitvesét és segélje nemzeti kormányunkat hazafias törekvéseiben.

Mindkét beszédet a hallgatóság élénk éljenzéssel üdvözölte.

Igy folyt le csendben, zajtalanul, rövid $\frac{1}{2}$ óra alatt azon tanintézet megnyitása, melyet Erdély gazdaközönsége oly régóta, oly óhajtván várt; melyhez anynyi várakozással, szép reménnyel fordul.

Miként az élő természetben nem a romboló vihar, cikázó villám, hanem a lassu eső, enyhe napsugár hatása alatt látjuk új életre kelni a zöld mezőt: aként kezdte s — hiszszük — aként fogja folytatni a kolozsmonostori gazdasági tanintézet Magyarhon keleti részére áldást árasztó működését!

Nem lenne egész a mai ünnepély, ha elhallgatnám azt a barátságos lakomát, melyre — ősi szokásként áldomást tartandók — délután 2 órakor Biasini vendéglőjébe gyülekeztünk. Száz személyre terített asztal körül foglalt mondhatnám ugyanazon társaság helyet, mely a megnyitáson jelen volt.

Tudom én, hogy nem az izletes ételek s a pincze-egyletnek dícséretére való finom asztali borok érdeklik az olvasó közönséget, hanem inkább azon kedélyes felköszöntések, melyek $2\frac{1}{4}$ óra hosszút gyönyörködtették a jelenlevőket. B. Huszár Sándor élteté felséges uralkodónkat a magyar királyt, ki most épen országaitól távol azok anyagi érdekeinek tesz nagy szolgálatot. Isten hozza szerencsésen

haza! . . . Galgóczy Károly: Gorové miniszterért, Finály gr. Péchyért a tapintatos királyi biztosért, ki az új tanintézet létrejöttében tevékeny részt vett, — dr. Szabó József, mint legidősb tanár: a legfiatalabb tanárokért, — Kodolányi: b Huszár egyleti alelnökért,—id. Hintz Gy.: újabban a tanári karért, — id. Groisz G.: gr. Mikó Imréért, mint a gazd. egyeslet elnökéért, — Kodolányi: Kolozsvár polgáraiért, — Filep polgármester: a Kolozsvár tőzsomszédságában keletkezett intézet virágzásáért — Galgóczy: Filep Sámuelért, mint a Kolozsvárral egyesült Monostor polgármesteréért, — Entz Géza: Szabó József országgyűlési képviselőért, — Szabó Sámuel: a monostori tanintézet első növendékeiért, — dr. Csávási: a sajtóért, mely pártkülönbség nélkül működött e közhasznú intézet létrejöttén s annak közügyekben hasonló egyetértéseért; — Pataki Sándor: Hideghéti Antalért, ki Erdélyt beutazva a gazdasági tanintézet helyiségének kiválasztása és szervezetének megállapítása körül szerzett érdemeket, — Finály: Kodolányi igazgatóért, ki töretlen úton indulva, semmiből kell, hogy valamit teremtsen, s végre b. Józsi Lajos: hosszasabban fejtegetve az erdélyi földbirtokosok kedvezőtlen anyagi körülményeit a múltban, azon jobb jövőért, miket az ország ezután reménylhet, — üritettek poharat.

Szívünkben ismétljük mi is az elhangzott köszöntéseket. A mi örömünket az is fokozza, hogy egy gazdasági lapra nézve megbecsülhetetlen támasz, mikor — közvetve bár — annyi szakférfit nyer oldala mellé s eddigi czimeihöz az új intézet szerény közlönyéét függesztheti.

Nemzeti kormányunk pedig hasonló tényeivel, legkézzelfoghatóbb bizonyosságát adja: hogy drága hazánk jóllétét mennyire szívén hordja, s hogy annak virágzását tehetsége szerint előmozdítani törekszik. — ó.

A nap, mint napszámos.

Már Herschel megjegyezte volt, hogy mindazon természeti erőknek, melyeket az ember különböző célokra fölhasznál, közös forrása a nap. A napsugarak különbözőleg hevítvén a földet környező légkört: okozzák a légáramlatokat, s z e l e k e t; a nap melegére szállnak föl a tenger színéről a vízpárák, hogy mint eső, stb. földre hullva: létrehozzák a f o r r á s o k a t, f o l y ó k a t; a napfény hatására nőnek a növények, midőn fölveszik és fölbonthatják a légkör szén-savát s önmagukból kis szénraktárakat építenek az ember számára; a növények szolgálnak közvetve vagy közvetlenül az állatok táplálékául. Tehát szél- és vizerő, gőzgépek-, igavonó állatok ereje: kerülő úton mind a napnak köszönik eredetüket.

Ujabb időkben megkísérelték: nem lehetne-e a napsugarakat közvetlenül munkára fogni? hogy vizet melegítsenek; gépeket hajtsanak stb. Az eredmény még nem sok, de már is megérdemli, hogy lapunk olvasóival Mouchot közelebbről megjelent műve után*) röviden megismertessem.

*) Le chaleur solaire et ses applications industrielles, par M. A. Mouchot.

A múlt század tudósai többnyire ama híres gyűjtő-tükröket keresték, melyekkel Archimedes, az óskorban, az ellenség hajóit porrá égette volt; a sugarak erejét egy pontra igyekeztek gyűjteni s Buffonnak sikerült is egy kátrányos deszkát, 25 ölnyi távoból lángra gyújtani.

Saussure, svájci természettudós más úton indult: közönséges fenyő-katulyákra üvegfedelet alkalmazott s ezen kis üvegházacskába képes volt 95° C. 110°, sőt 160° C. meleget csinálni, csupán csak a napsugarak erejével; okát nem tudta megfejtetni,—ma már így magyarázzuk:

Mindennapi tapasztalat bizonyítja, hogy kettős ablak közt, ha a nap belesüt, sokkal melegebb van, mint akár künn a szabadban, akár benn a szobában; ennek egyszerű magyarázata az, hogy a fejtér napsugár — miként a szivárvány mutatja — többféle különböző természetű színes sugarak öszege. A szivárvány egyik szélén levő veres sugarak és szomszédjai tulnyomólag melegítők; a szivárvány tulsó szélén levő kék és rokonai tulnyomólag vegytani változások előidézésére alkalmasok. Ezen különböző törekenységű és természetű sugarak egy része könnyen áthalad 1, sőt több egymás mellett fekvő üveglapon, más része ha 1 üvegtáblán áthatolt s útjában másodikra talál, ugyszólván fogságba esik, nem képes sem előre, sem hátra kiszökni, hanem zárva marad a kettős ablak közt, szobában, virágházban, melegágyban, hová behatott.

A fönnebb elmondottakon alapulnak Mouchot kísérletei is. Van egy üvegburokkal ellátott fazaka s egy gyűjtőtükre ércből, melyet a nappal szemben felállít s a meggyűjtött sugarakat a fazékre irányozza; eként a nap melegével fel tudta főzni a vizet, borból szeszt párolt, sőt húst is süttött; az igaz, hogy kezdetben ennek a napon sült húsnak olyan szagja volt, mint a pörkölt toll vagy szörnek, de ha a napsugarak elébe piros üveglapot tett, mely ezen kellemetlen ízt okozó kék sugarakat és rokonait visszaverte s csak a melegítő pirosakat bocsátotta át a hústra, akkor tisztességes ehető sült lett belőle. Mily fontos találmány ez a forró ővi tájak: Egyiptom, Afrika, stb. lakóira nézve, hol napsugár tulon-túl elég van: tüzelő anyag vajmi kevés!..

Sokkal fontosabb találmány lenne, ha a nap melegével gőzgépet tudnának mozgásba hozni, s szinte bizonyosnak mondhatjuk, hogy ez is nem sokára létrejön. Mouchot már ismertet egy kis szivattyút, mely a napmeleg hatására dolgozik. A meleg tartományok földmívelésére nézve óriási nyereség lenne, ha ugyanaz a napmeleg, mely eddig terményeiket kiperzselte,

vizszivatyukát hozna mozgásba, melyek vizével a szomjas földet öntözni s valódi paradicsomokat lehetne teremteni.

Korunk egyik legnagyobb mérnöke, az amerikai Ericson, ki az ipart és harci eszközöket annyi jeles találmánnyal gazdagította, halála előtt kevéssel azt írta egyik svédországi barátjának, hogy ő a nap melegével hajtható gőzgépet föltalálta. Alkalmazása tehát csak idő kérdése.

Ne aggódjunk hát, hogy a temérdek gyár, gőzgép elfogyasztja a földről a fát, kösznet s akkor majd mivel tüzelünk?! míg a nap fűt, melegít, nem szorulunk meg; majd napsugárral főzünk, fűtünk!...

Bizony nagy szükségünk is lenne rá ebben a korán beköszöntött mérges hidegben, mikor a kolozsvári piacon 25—30 újfrtba kerül egy hosszú öl fa, s még úgy sem kapjuk mindig.

Szabó S.

Follner János új szőlőmivelési módja.

Az országos Magy. Gazd. Egyesület elnökségének f. év szeptember 18-án kelt megbízása folytán, Érdre levén kiküldve azért, hogy Follner János érdi lakos és útmester új szőlőgyökereztetési és ültetési módját a helyszínen vizsgálat alá vegyem, s annak eredményeiről az Egyesületnek véleményemet elterjeszsem: Van szerencsém kiküldetésem eredményét a következőkben összefoglalni.

October 1-ső napjaiban Érdre kirándulván, megjártam először is Follner ur kíséretében, annak 3 osztályu szőlőtelepeit, melyeknek mindegyike 800 □ ölnyi táblákon terül el.

Szőlővel való beültetésük előtt legelőül szolgáltak a telkek, melyeknek talaja mészből gazdag homokos agyagból áll, mely helyenkint hol kötöttebbnek, hol kevésbé kötöttek mutatkozik. A szőlők gyengéd lejtése a délkeleti irányt tartja.

Az első tábla idejü ültetésü, egész területén alig találni huszra rugó hézagot; tenyészete szokatlan kövér; a kisebb plánták meghaladják a másfél lábnyi magasságot, nagyobb részük ennél magasabb, s vannak a kötöttebb talaju helyeken olyanok is, melyek karóhoz kötöztetvén, a 3 lábnyi magasságot is meghaladják, s egész kis bokrokat képeznek. Megmunkáltatásuk a legnagyobb szorgalmat és tisztaság szeretetet tanúsítja.

A 2-ik tábla, mely tavali ültetés, valóban csodálkozásra ragadott fejlettségének szokatlan foka által, miután figyelmes vizsgálatom arról győződött meg, hogy csakugyan 2 éves ültetéssel van dolgom. — Karó nem volt, de a 18 hüvelyknyire bekurtított vesszők száma változott 5—15 közt; a tavali fa ki volt fejlődve dió-egész tojásnyi fejcskévé, melyet a fentebbi számu gazdag vesszők körözttek. A szüret pár nap előtt be levén már végezve, nem láttam többé érett fürtöket, de annál több csutamaradványokat, melyek jobbra kettejével diszíték az egyes vesszőket. Egresfejlődésü éretlen fürt azonban még sok volt a tőkéken, sőt a talaj lazább vegyületü föltjain számos fürt hevert a földön, mely félérett korában a tőkéről leszáradt.

A szomszédok tanúsága szerint, Follner ur, az idén e két éves ültetés után 23 akó törkölyös mustot szüretelt.

A 3-ik táblában találtam négy éves új szőlőt, mely rendesen kikarózza és szorgalmasan megművelve a legjobb karban volt, de valami rendkívülit nem mutatott. Termése az idén 60 akó bort adott.

Mindezen ültetvényekben a sorok 3 lábnyira, a tőkék 2—2 lábnyira esnek egymástól.

Az ültetvények fajra keverték. Túlnyomóságban találni rakszőlőt, vörös dinkát, kék kadarkát stb., melyek mindnyájan egyformán jól diszlenek.

Follner ur, ki ezen külön évjáratu szőlőket maga ültette ki, sikeres ültetési módjából épen nem csinál titkot, hanem egész szíveséggel közlé velem a következőkben:

Az ültetni való vesszőt megszedi tavasszal a szőlőmetszés rendes ideje táján, s ollóval vagy éles késsel metszi el vizirányt a 2 lábnyi hosszú vesszők alsó végét, valamely jól kifejtett szem alatt úgy, mint közönségesen szokásban van, és két végük felé egy-egy gúzszzsal (fűveszszövel) kötözi azokat össze csomókba 250 szálanként.

Miután e csomagolt vesszők legközelebbi feladata az: hogy a lehető legrövidebb idő alatt gyökeret verjenek, következőleg bánik velök:

Valamely padlótlan, de fűthető helyiségben, p. o. közönséges paraszt szobában, Follner ur egy arasznyi mélységü négyszög-gödört ásat ki, akkorát t. i., mikép gyökereztetendő részeit felső végüknél fogva szorosán egymás mellé beleállithassa. A gödör feneke és oldalai 1—2 hüvelyknyi vastagságban zsúpszalmával rakatnak be, úgy a vesszők körülete is, hogy azokat közvetlenül föld ne érintesse; — ekkor ráhúzzák a körös-körül szalmával védett vesszők egész körületére a gödörből kikerült földet, berakják fölfelé álló végeiknek egész felületét mintegy jó hüvelyknyi mohával, behintvén a mohát körülbelül 1 jó hüvelyknyi földdel.

Kitetszett ezen egész készület eddigi leírásából a tapasztalt szőlész előtt nyilván már az: hogy Follner ur eszélyes eljárásával egyebet sem akar elérni, mint ugyan azon eredményt a föld fölött, t. i. a vesszők gyökereztetését, melyet eddig az ugynevezett buktatott vesszőkkel a föld alatt szoktunk elérni, a különbség egyedül csak abban áll, hogy a buktatott vesszők meggyökereztetése az eddigi gyakorlat szerint a szabad ég alatt eszközöltetett, most valamely fűthető térben hajtatik végre.

A további eljárás a következő:

A moha- és földréteget, mely a vesszők felső végeit borítja, mérsékelt nedvesen tartatik folyvást, s egy kályha segítségével fűtenek rájuk szakadatlanul 20—22 R. fokig.

Hogy a tenyészet főbb feltételei ilyenmü folytonos és öntudatos alkalmazása mellett, minden életrevaló szőlőveszsző 3—4 hét alatt magát nemcsak erős forrannyal (callus) látja el, hanem gazdagon gyökeret is ver, az a dolog természetéből folyik.

Ámde ez eljárás eszélyessége nem egyedül csak azt tartja szemmel, hogy a vesszők általán véve bizton gyökeret verjenek, hanem a tenyészet feltételeinek öntudatos kormányzata gondoskodik arról is, hogy az akkor történnék meg, mikor a szabad természetben is szőlőink rendes fakadásuknak indulnak. Follner ur t. i. márczius közepe tá-

ján indítja meg gyökereztetéseit azért, hogy április közepe táján, midőn künn a föld fölmelegedtével a szőlő javában fakadni indul, gyökeret vert vesszőivel a kiültetést megkezdhesse. Felvételükre ilykép készíti el földjét:

Ősszel kiásatja 3 lábnyi távolságban és 2 lábnyi mélységben az árkokat végig a földön. A föld termő rétegét az ároknak innenső felére hányatja, a holt földet a tulsóra, folytatva a munkát a beültetendő föld végéig. Midőn a rendes őszi időjárással pár hét múlva a kellő nedvesség a nyitott árkokat áthatotta, neki állítja a munkásokat, s behuzatja az árkokba a felső rétegből került termőföldet, mely az őszi nedvesség által megdagadt állapotában az árkot majdnem egészen be szokta tölteni: karócskákka jelletti ki az árkok elején és végén azok közepét, s e munkával be van szerinte végezve a talaj őszi elkészítése.

Április közepe táján, midőn vesszői már javában gyökeret vertek, az új tőkék helyének megjelöléséhez fog; zsinór segítségével jelöli ki ötösben a kiültetendő vesszők helyeit és 5 munkással kezdi meg a kiültetést; az 1-ső furja ásónyéllyel vastag fafúróval a kijelölt helyeken a puha földbe a lyukat, kitágítván azt a furó ide s tova indított mozgásaival; a 2-ik rakja utána a gyökeres vesszőket, melyeket vízzel telt vederben magával hord; a 3-ik munkás kosárral van ellátva, melyben apró ganéjjal kevert száraz földet visz; ez egy-két össze-marokra való földet csúsztat a vessző körül a lyukba, de nem tölti azt egészen be; a 4-ik vederben hozza utána a ganajlével kevert vizet, s beöntözi a vesszőt; az 5-ik elegyenlíti utána az ösről megmaradt holt földet, s ezzel be van végezve az ültetés, mely ezentúl a nyáron át a szokásos megkapáltatásokon kívül egyéb munkát nem kíván többé.

A második esztendőben megmetszetnek a tőkésék a szokott időben egy-egy szemre, mely egyébiránt ily kedvező művelési eljárás mellett ugyszólván számtalan mellék-szemekkel van körülvétele, s ennél fogva a rendszeren 5—15 termővesszőt növel, meghálálván már a második évben művelője célszerű megdajkálását. — E terméről meg kell egyébiránt jegyezni, hogy azt a tőkék fiatalságuknál fogva tökéletesen megérielni ritkán bírják; de a 3-ik évben képes már az ilykép kiültetett szőlő a rendes bőtermésnek nemcsak kifejtésére, hanem tökéletes megérielésére is.

Kirándulásom eredményét a fentebbi jelentésemben foglalván össze, bátor vagyok azt még néhány észrevétellel megtoldani:

a) A gyökereztetőt lehet akár kövel kirakott vagy más egyébként padlózott helyiségben felállítani, csakhogy akkor a venyigék alá több zsupszalmát kell rakni, és a földet vagy akár homokot (fövényt), melylyel a venyigefal oldalai felöltetnek, kívülről kell behordani, mi természetesen már egy kis körülményességgel jár.

b) A ki nagymennyiségű szőlővesszőt szokott felhasználni meggyökereztetés végett, annak hétről-hétre kell más-más venyigefészeket a gyökereztetésnek alávetni, és pedig oly venyigeszámmal, melyet egy-egy hét alatt el bír ültetetni.

c) Miután az egész eljárás fölönye abban áll, hogy a gyökeretvert vesszők akkor kerülnek állandó helyükre, mikor a föld fölmelegedtével a szőlő künn már természetes fakadásának indul, a fennebb kitett foku mesterséges me-

leg alkalmazása mellett pedig a vesszők kellő meggyökereztetésére 3—4 hét elégséges: nem kell márczius közepe előtt a gyökereztetést megindítani; annál inkább sem, mint-hogy a kiültetést: május közepéig bátran lehet folytatni, s ennél fogva a kellő erővel ez időközben tetemes mennyiségű vesszőt elrakhatni.

d) Öntözni, és pedig csak finom öntöző szítával öntözni nem kell többet, mint a mennyi a föld- és moharéteg mérsékelt nedvesen tartására megkívántatik, mert bővebb öntözés mellett fölöttébb megindulnak a vesszők hegyein a szemek, sőt ki is rothadnak. A fölöttébb kihajtott szemek ritkán élnek meg, ha a szabad levegőre, napra kerülnek, a kirothadt szemeknek pedig amugy sem vehetjük hasznát.

e) Öntözni állott és langyos vízzel kell.

f) Miután a gyökereztetés és ültetés ezen módszere alkalmazása mellett a tenyészet valóban meglepő bujaságot s terjedelmet nyer, úgy tünt fel előttem a Follner ur által gyakorlatba vett ültetési távolság, mintha annak gyakorlata az ültetvények sűrűsége és gazdagsága miatt a szőlőfűrtök érlelésére hátráltatólag hatna; szükségesnek tartanám ennélfogva, hogy ezen módszer alkalmazása mellett nemcsak a sorok, hanem az egyes tőkék is legalább 3 lábnyi távolságra ültetnének egymástól. — Meg vagyok ugyan győződve arról, hogy a fiatal tőkék ezen feltűnő bujasága idővel alább fog szállni, akkor, ha egyszer gyökereik az árok elkészített földjéből kifognak szorulni, de azért mégis a szokottnál bujább fog maradni mindig az ily kezelés s kiültetésben részesült szőlő, miután tenyészetének gazdagsága legfőképp gyökereztetésének gazdagságán alapszik.

Entz Ferencz.

Ezen érdekes cikket, csekély kihagyásokkal, a „Borászati Füzetek“ XI. füzetéből vettük át. Minket főleg a szőlővesszők ajánlott gyökereztetési módja érdekel; néhány megjegyzésünk van rá:

Minthogy az új szőlők ültetését és a régiek javítását a venyigék gyors és biztos meggyökereztetése rendkívül elő fogja segíteni: örömmel üdvözlünk minden oly módot, mely rövidebb idő alatt célhoz vezet. Nézetünk szerint Follner ur nem tett egyebet, minthogy azt a gyökereztetési módot, melyet kivált nehezen gyökerező cserjék, fák sat. dugványaival a kertészek melegágyon régóta gyakorolnának, s melyet eddig úgy látszik a könnyen gyökerező szőlővesszővel tenni feleslegesnek tartottak, a venyigére is alkalmazta.

A gyakorlatban legnehezebbnek, s legkölségesebbnek tartjuk, hogy valaki hét számra egy helyiséget, csupán szőlővesszői kedvéért, sok tüzelő anyag feláldozásával, 20—22 R. fokra melegítve tartson; ember, ily mérsékletben, egészsége kockáztatása nélkül nem élhet. Olcsóbbnak és gyakorlatiabbnak hiszszük, ha az egész gyökereztetés egy márczius elején készített, lótrágyából rakott, közönséges melegágyon történik; oly móddal, hogy a venyigéket a rothadás meggátlása végett fűrészpórral, vagy fővénynyel vesszük körül; felül 1—2 hüvelyknyi földdel takarjuk be, s mérsékelt nedvesen tartjuk, vagy talán azoknak, kiktől a melegágy készítés is nehezen telik, egy egyszerű, — a konyhába, a főzőkemence tetejére helyezett, fővény, vagy

fűrészporral töltött, s ikellőleg öntözött faláda is ugyan azon szolgálatot fogja tenni. Mindenesetre jövő tavasszal mimagunk is kísérletet szándékozunk tenni melegágyon, s eredményéről olvasóinkat annak idejében értesítjük.

Feleslegesnek tartjuk megjegyezni, hogy nálunk Erdélyben, hol az őszi metszés divatozik, az ősszel gyűjtött venyigéket télen át a szokott módon tartjuk el, s úgy tesszük tavasz kezdetén a gyökereztetőbe.

Szerk.

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

IX.

Rendkívüli választmányi ülés oktob. 23. 1869.

1. A kolozs-monostori gazdasági tanintézetnél rendszeresített alapítványi helyek elnyerése végett beérkezett, s az egyesülethez áttett folyamodványok előterjesztvén és tárgyalás alá vétetvén, határozatott, hogy a) az intézeti tervrajz 4-ik szakasza 1-ső pontjában körülírt 12 alapítványi helyre folyamodott 28 ifju közül 23-nak kérvénye, mint kik minősítettnek találtattak, kinevezés végett terjesztessék fel a nagymélt. földm. ipar- és keresked. m. k. miniszteriumhoz, Gagy Sámuelre nézve azonban oly megjegyzéssel, hogy ámbár köztudomás szerint ezen ifju az említett javadalomra minősített, miután azonban folyamodványa mellé a megkívántató bizonyítványokat — állítása szerint — azon okból, mert ezeket már korábban ily tárgyú folyamodványa mellett a nagymélt. földm. ipar- és keresked. m. k. miniszteriumhoz terjesztette fel, nem mellékelte: méltóztassék a nagymélt. miniszterium a már felterjesztett bizonyítványai szerint határozni ezen folyamodó fölött.

b) Az intézeti nyolcz szabad helyre terjesztessék fel hét arra minősített folyamodvány, a 8-ik hely egyelőre betöltetlenül hagyatván részint azért, mivel az ezen helyért folyamodó többi ifjut az intézeti tervrajz értelmében egyesületünk az alapítvány elnyerésére teljesen minősítettnek nem tartja; másfelől azért, mert megeshetik, hogy azok közül, kik az első helyre folyamodtak, de azt el nem nyerhetik, többen fognak a fenhagyott hely elnyeréséért kérelmezni; mely esetben ez is megfelelőbben tölthetők be, mintha az a már folyamodott, de kevésbé minősített ifjak közül, valamelyiknek adományoztatott volna.

c) Említettessék meg a feliratban, hogy a tandíj fizetés mellett intézetünkbe belépni kívánók száma eddigelő négy.

Timár Károly, titkár.

Választmányi ülés 1869. november 1-jén.

1. Kolozsvári polgár, Andráschofsky Jánosnál kamat mellett elhelyezett tőke biztosítékának megvizsgálására és véleményadásra kiküldött bizottság azon jelentése folytán, melyszerint a biztosítékul felajánlott magyar-utcai belső telek és rajta levő épületek oly értékűek, hogy azoknak leköttése mellett az egyesület pénze teljesen biztosítva leendő, beleegyezését adja választmány, hogy a kérelmesnek kölcsön adott 1500 frt tőke biztosítására jelzálogul leköttve levő kétvízközi telek e tehertől felmentessék, s e helyett a kölcsön tőke a magyar-kapu melletti telekre táblázatassék, oly feltétel mellett azonban, hogy kérelmes a betáblázási költségeket maga köteles hordozni.

2. Titkár bemutatja Berlepsch „Die Biene“ című munkáját, melynek egyesületünk könyvtára számára leendő megvétele elrendeltetett.

3. Titkár jelentése folytán Stein János könyvkereskedőnek oct. 22-én, 1869-ben kelt számlájában kimutatott tartozás, a folyó év tavaszán eladóvá tett szőlőveszszök hirdetéseért, s a „Közlöny“ mellett szétküldött mellékletért 11 frt 14 krobban kifizettetni határozatott.

4. Indítvány folytán a földmiv. ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium felkéréstni határozatott, hogy még ez év april 22-én megerősítés tekintetéből felterjesztett egyesületi alapszabályainkat mielőbb jóváhagyva, leküldeni méltóztassék.

5. Titkár, Timár Károly előterjesztve, miszerint a nagyméltóságú földmiv. ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézethez tanárnak neveztetett ki, kéri egyesületet, hogy a titkári hivatal kötelességei alól mentse fel, s egyszersmind hálás köszönetét fejezi ki a részére jutott bizalomért, s hazafias pártfogásért; minek folytán igazgató választmányunk bár sajnálja, hogy titkárát — kinek munkásságával, s az egyesület ügyei kezelésében tanúsított szorgalmával teljesen meg volt elégedve — el kell vesztetni, tekintve azonban, hogy új pályáján hazai gazdaszatunkra nézve hasznosabb szolgálatot tehet: megnyugvással menti fel a titkári hivattól, s egyszersmind egyesületünk érdekei iránt tapasztalt buzgóságáért jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz.

Az üresedésbe jött titkári állomás betöltése tekintetéből irassék ki pályázat 1870-ik év január 15-dikéig. — A titkári teendőket vitelével pedig a választásig eddigi titkári segéd Farkas Albert, a rendes titkári javadalmak mellett, megbízatni határozatott; végre a titkári teendők, s ennek kezelése, s felügyelete alá bizottak átvételére, s a helyettesített titkár keze alá adására kinevezettek Galgóczi Károly és Szabó Sámuel tagtársak.

6. Timár Károly alapító tagnak jelentetvén, be örrendetes tudomásul vétetett.

Farkas Albert, helyettes titkár.

A gazd. egyesület rendkívüli üléséből tett fölterjesztésre a földmiv. miniszterium a monostori tanintézet alapítványi helyeit az alább olvasható „Értesítés“ szerint töltötte be:

Értesítés

a kolozsmonostori magy. kir. gazdasági tanintézet ügyében.

A nagyméltóságú földm. ipar- és keresked. m. kir. miniszterium részéről az intézeti alapítványi helyek a következő ifjaknak adományoztatottak.

Balázs Endre, Berde Ferencz, Gagy Samu, László Mihály, Nyárádi Dénes, Régeni István, Sándor Károly, Szó-

kely Albert, Tarczali András, Ürmösi Móricz, Zoltán Sándor, Vass Márton.

Az intézeti szabad helyek pedig: Benkő János, Bukuresti János, Czegezi Mózes, Kozma Gyula, Ordódy Lajos, Szentkirályi Ákos, Török Géza.

A 8-ik intézeti szabad hely a beérkezendő külnövendékek közül fog az intézeti igazgatóság által betöltetni.

Az intézetbe mind az alapítványi helyekre felvett, mind a külnövendékekül jelentkezett ifjak ezennel felhívottnak, miszerint magokat f. hó 14-én a délelőtti órákban jelentsek az igazgatóságnál.

Kolozsvártt, nov. 10-én 1869.

Kodolányi Antal, igazgató.

A nov. 1. jegyzőkönyv 5-ik pontja értelmében a megüritt titkári állomásra kiirt „Pályázat” így szól:

Pályázat.

Az erdélyi gazdasági-egylet titkári állomása—eddig titkár Timár Károlynak a kolozsmonostori gazdasági tanintézethez tanárrá kineveztetése folytán—üresedésbe jövén, annak betöltésére pályázat nyitattik. A titkári állomás javadalma: 1200 frt o. ért., melybe a szálláspénz, irodaszolga fizetése és irodai átalány is be vannak foglalva. Pályázni kívánók képességüket tanúsító bizonyítványaikkal kellően felszerelt folyamodványaikat 1870. január 15-ig adják be a gazd.-egyl. igazgató választmányához. (Kolozsvár, küln-monostorutca, 57. sz.) Az erdélyi gazdasági-egylet-igazgató választmányának Kolozsvártt, 1869. nov. 1-én tartott üléséből. Báró Huszár Sándor, elnök. Farkas Albert, helyettes titkár.

Levelezés.

Kolozs, october végén.

E hó 18-kán kezdődve szüretünk lefolya. Májusban nem reméltünk majd mi termést is a fagy után, s ime! Isten megáldá fáradozásainkat, $\frac{2}{5}$ -del lett kevesebb, mint tavál. Jósággra nézve is kevéssel áll hátrább mustunk a tavalinál, s lehet, lesz mégis oly jó bor, mint a mult évben, mert az october 10, 11-kén s következő éjjelein volt dér, a fanyar ízt mérsékelte a gerezdekben. A Vagner-féle mustmérő szerint a czukor tartalma a gyengébb helyeken termett mustnak 10—11, máshelyt 12—13, némely jobb fekvésű helyeken 14—15 fokot mutatott. Volt egy néhány kolozsvári must-vásárlónk; egy néhány helybeli üzér is szedett össze egy-egy pár száz vedret, 8 kupás vedre 1 frt 5—20 kron kelt és fizettetett, míg tavál 40—70 krig. Lett e városnak 6—7 ezer veder bora, adóját szinte fedezheti vele.

A marhák száj- és lábájása nem szünt még teljesen meg; az őszi vetéssel, ez akadályon kívül, elkéstek gazdáink azért is, mert eddig a föld száraz volt, s némelynek vetőmagja is hiányzott, vennünk kell a vető buzát, hogy arathassunk jövődöben. A vetés elkésése miatt sokan nem aggódnak azért, mivel itt a fagy alá való vetés ritkán csal, csak igen hamar el ne rekedne végkép az idő.

A hörcsögök békezdenek a városba is vándorolni, hanem a hol jól tartott macskák és kutyák vannak, azok erősen pusztítják. Ez ártalmas állat és az egerek ellen az elszaporodott szerb, vagy muszkatövist használják; gabonások és török-buzakások mellé és alá rakják, s mivel erősen szúrósak tövissei, nem férhetnek oly bátran oda. Méheim körül én is használtam, eddig jó sikerrel.

Gazdaszonyaink tetemes károkat szenvedtek káposztájokban, mert nagyobb részben mind kihalnak. Ellenszerét nem igen találták ki. Némelyek tövéből kilógatják, s alsó leveleit leszedik, hogy a dús tenyészetet hátráltatva, a kihalást meggátolják; én is próbáltam, de sikertelenül. Egy gazdánk alatt a torzsáját erősen bevágta; azt állítja, hogy sikeres volt. Mikor egy nagy tömött fő kihalad, olyant durran, mint egy pisztoly. Nem ártana e kihaladás ellen biztos ellenszert ajánlani szakembereinknek*.

Veres Sándor.

Egyveleg.

Lapunk mai számát, hogy gazd. tanintézetünk megnyitására részletes tudósítást közölhessünk: 1 nappal később adtuk sajtó alá.

* A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi magy. kir. miniszter 16451. szám alatt a következő körrendeletet bocsátotta Magyarország és Erdély valamennyi törvényhatóságához:

A selyem-tenyészés, dacára azon nehézségeknek, melyekkel hazánkban megküzdni kénytelen, szorványosan bár—de mégis folyton fentartja magát — s egyikeül tekintem azt azon iparágaknak, melyek csekély beruházás mellett a mezei munkánál nélkülözhető vagy erre nem alkalmas gyengébb kezeket haszonnal foglalkoztathatják, mely iparágat tehát épen ez oknál fogva ápolnunk, elősegítenünk kell.

A selyemtenyészés fejlesztésének egyik módjául tekintvén a kis tenyésztők jelesbjeinek időről-időre államjutalommal serkentését:

Felhivom a törvényhatóságot, hogy a területén létező kis selyemtenyésztők sorából a szorgalom és elért eredmények által legfigyelemreméltóbbakat—főtekintettel azokra, kik oktatás- és jó példájukkal másokat is szorgalomra buzdítottak, szemelje ki—s a szigorú megbirálás alapján összeállítandó—és csak is a legkitünőbbekre szorított névsort hozzám folyó évi november hó közepéig terjeszse fel**).

E felterjesztések alapján igyekezni fogok az illetőket korlátolt budgetemhez mért arányos jutalmakban részesíteni.

Kelt Pesten, 1869. évi oct. hó 1-én.

Gorove István, s. k.

* A k.-monostori tanintézetnél 2 intézeti szabad hely (150 fr. lefizetése mellett teljes ellátás) üresedésbe jövén, ezeket az igazgatóság a jövő héten jelentkező ifjak közül azokkal szándékszik betölteni, kik legjobb bizonyítványt mutatnak fel.

* A helybeli sétatér-egyletnek van 12 ezer darab szép vadgesztenye csemetéje, melyből az oltottnak darabját 1 frton, a közönségesnek 60 kron adja el, sőt nagyobb mennyiségű vásárnál tetemes díjlenegedésre is kész; barkóca (sorbus) csemeték darabja 1 frt. Diófákból is kaphatók szép példányok. A begyülvendő pénz a sétatér díszítésére fordítatik.

* A káposztatorzs bemetszése kétségkívül legjobb érvágás, a nedvesség miatt történt kihaladás megállítására. Szerk.

** Közlebbi számunkból tárgyhalmaz miatt maradt ki. Sz.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 15-dik számához.

* Balázs Árpád, keszthelyi tanár „Útmutatás a kezdő gazda gyakorlati kiképzésére“ című művére hirdetésként 1 új ftjával; a munka ez év végéig okvetlenül megjelenik; kik példányaikat a szerzőnél rendelik meg; példányaikat postán utánvétellel kapják. Előfizetéseket szerkesztőségünk is elfogad. Jövő számunkban az egész előfizetési felhívást közölni fogjuk.

* A Királyhágón ineni sóbányákban 1867—68-ban kerekszámban összesen 962,300 mázsa só termeltetett; ebből konyhasó 790,500 mázsa, iparsó 2200 m. és marhasó 172,500 m. Első sorban áll Maros-Ujvár, mely a többi jóval túlhaladja; második Dézsakna.

* Brassóban egy földmives iskola felállítását határozta el Brassóvidéke f. hó 4-én tartott közgyűlésén. E célra 14 község azonnal fel is ajánlt 2000 frtot; melyhez járult a tárgyalás folyama alatt több helységnek azon nyilatkozata, hogy a segélyösszeg rájuk eső részét szintén fedezni fogják. Végül határozatott, hogy az igazgatói állomás betöltésére 1200 frt fizetéssel pályázat nyitassék.

* Segesvárt iparúzők egy társulatot alakítottak oly célból, hogy tenyésztési kísérleteket tegyenek egy kitűnő sertésfajjal. Az első ide vonatkozó kísérletek Szászvároson tételtek, hová pár évvel ezelőtt két valódi japáni sertés került; melyeknek utodai azonban, nem tudván az égal behatásának eléggé ellentállani, angol fajokkal lőnek keresztezve, még pedig kitűnő eredménnyel. Hogy ez eredményről meggyőződjenek, a nevezett társulatnak egyik tagja Szászvárosra utazott.

* Az okt. 21-én többhelytt dühöngött vihar Szeben környékén éjfélől reggeli 5 óráig tartott, hol ablakokat tört be és a háztetőkről cserepeket vert le. Brassó környékén a távirda-oszlopot csavarta ki.

* Gubicz András, gazdasági gépész, october 16-án, élete 49-ik évében, hosszabb betegeskedés után meghalt. A gazdasági gépészet fejlesztése körül fáradhatlan volt, s mint derék polgár és szakértő iparos közbecsülésben állt. Az orsz. magyar gazdasági Egyesület is egyik buzgó alapító tagját veszté el benne!

* Oroszország Kazán községében nem régen több, mint 11,000 hold tölgy-erdő égett le. Az égés egy hónapnál tovább tartott, s az oltással 10,000 munkásnál több foglalkozott.

* A torokgyík legbiztosabb s legegyszerűbb gyógyítása a sertésekénél. E betegség pusztítólag lép fel a sertések közt, s főleg a magló koczákat szokta kipusztítani, mi által a sertéstenyésztés tetemes károkat szenved.

Miután általánosan elismert dolog, hogy a pusztító betegség a váltakozó időjárás eredménye, azért loginkább ősszel s tavaszkor szokott kiütni, midőn az enyhe napokat nedves, hideg éjszakák váltják fel, nem különben, ha a bármikor ki-melegedett állat felhevült állapotában hideg vizet iszik.

A gyógykezelés hasonszenyileg biztos s gyors eredménnyel történik s pedig Arsenic. 3-ium dilut. bellad. 3-ium dilut.; az előbbeni szerből egy megnőtt sertésnek minden 10 perczen 5 csepp adandó, s ezen adagolás ötször ismételtető; 1½ órai szünetelés után pedig a második szerből szintén minden 10 perczen 5 csepp adandó, mindaddig, míg csak tetemes javulás nem állott be, azután a teljes felgyógyulásig felóránként.

A-gyógyszerek alkalmazása a legegyszerűbb módon történik: végy egy rész édes tejet, $\frac{2}{3}$ rész tiszta vizet s a gyógyszer minden darabra kiszámítva tedd a sertések elébe. A teljes vizet míg a betegség tetőpontja el nem éretett, a gyógyítandó állatok mindig magukhoz veszik, mit ha néhány igen beteg tenni vonakodnék, meg kell őket fogni, s az előbb leirt módon készült gyógyszert szájába kell önteni. Szelidebb sertésenkél a gyógyszer kenyérszeletkéken is beadható.

A gyógyszerek Jármay Gusztáv (zöldfa- és papnövelde-utca sarkán) kitűnően berendezett hasonszenyi gyógytárában kaphatók, Pesten.

Palm Nándor.

* A magyar borok Észak-Németországban. Hannoverből írják a „Weinlaube“ című borászati német lapnak: a magyar borok Észak-Németországban némely ottani nagy borkereskedő minden erőlködése daczára, kik elhíresztelték, hogy a borok egészségtelenek, sőt éghajlati tekintetből is alkalmatlanok, folytonosan nagyobb mérvben nyerik meg a tetszést, s fogyasztásuk nagyban terjed.

A mi bordeaux- és nagy borkereskedőink eleinte azt vetették fel ellene, hogy magyar borok helyett, legfeljebb egy év alatt, ha az új áru iránti kíváncsiság egyszer kielégült, ismét az éghajlatilag kedvezőbb, ugymondva csendesebb bordeauxi lesz az egyedüli s állandóan kedveltebb és legkeresettebb; közlő azonban a hannoveri magyar borok üzletében arról győződött meg, hogy különösen Leibenfrost nagyobb borhelyiségeiben, főkép vasárnap, nagyszámu törzsvendég issza rendesen a magyar bort. Daczára, hogy a közmondás szerint: a jó bor czégér nélkül is elkel, mindazáltal csak az értelmesebb borkereskedők iparkodása által sikerült újabb időben a magyar bor valódi jövőjét állandóan megállapítani; és ennek következtében Hannoverben, valamint Németország északi része jelentékenyebb pontjain a legkedveltebbek, s a legkeresettebbek Leibenfrost, Schneider stb. magyarhoni borai.

Időjárás.

November hó nedves, kellemetlen idővel, a légsúlymérő majdnem rendes állásával állott be, a légmérséklet éjszaknyugoti szél lengedezése mellett + 0.6 R. fokra hűlvén, az esőzés erős havazássá változott, mely 1-én majdnem egész napig tartván a láthatárt téli mezbe öltözteté. 2 és 3-án borult idő, hóval vegyes esőzés. 4-én reggel esős idő, déltájt a szél délkeletire fordulván, az ég kissé felkezdet derülni s a lég + 9 R. fokra melegedett. 5, 6 és 7-én a hideg éjszaknyugoti szél, mely többször esőt hozott, a léget újra meghüté, mire 8-án reggel a hőmérő a fagyponpon alól fél fokkal állott; egész napon át, mely félig derült vala, az éjszaki szél lengett. 9-én reggel borongó + 1 és fél R. foknyi hűvös idő, délfelé a láthatár szépen kiderült, délután azonban a szél fordultával újra beborult. 10-én borongó, délután a délkeleti szél folytán + 10 és fél R. foknyi szelid meleg idő. 11-én reggel borult, délfelé éjszaknyugati széllel keveset esett, estve felé 5 órakor nagy eső. A hőmérő estve + 2 R. fokot jelzett. 12-én reggel a hőmérő a fagyponpon alól $\frac{3}{10}$ R. f. állott s éjszaki széllel erősen havazott, A légmérséklet a hózivatar alatt, mely egész nap és éjjel szakadatlanul tartott, még inkább esőkkenvén, a hőmérő 13-án reggel a fagyponpon alól — 4 és $\frac{2}{10}$ R. fokot mutatott. A légsúlymérő állása pedig hirtelen emelkedése által a légkörben történt nagy változásokat jelölte, mert az ég délfelé tisztulni kezdett. Estvére azonban újra befellegzett s 14-ére viradólag havazott

ezenap déltájt esni kezdett a csendes eső s 2 nap és 2 éjjel csaknem szakadatlanul hullott. Az arasznyi hó elment; az utak felfakadtak.

Az uralgó szélirány e hó első felében az é. volt, mely 4-szer délkeletire, 5-ször nyugotira változott.

A légsulymérő állása 0 fok hőmérsékletre szállítva 1-től 5-ig szabályosan csökkent: 324. 64 p. von. — 316. 25 p. von. 5-től 8-ig újra emelkedett: 325. 64 p. von. 8-tól 12-ig ismét csökkent: 319. 62 p. von. 12 és 13 újra 327. 38 p. von. emelkedett.

Piaczi árak.

— Országos vásár, Kolozsvárt, nov. 2-án 1869. A baromvásár, jóllehet marha szép számmal volt, vevők hiányában lehetőleg gyengén ütött ki. Szarvasmarha mintegy 800 darab kelt el, jó jármás ökörnek párja 250—300 frton; 2½ éves tülöknek 105—130 frton; 1 éves ökörborjunak 60—80 frton; tehén darabja 70—95 fr. Lovat 300 darab körül vettek meg; szép háttas ló darabja, 210—300 fr; közepes igásló párja 130—170 fr.

Árucikket az idegenek nagy mennyiségben hoztak. Gabona sok. Két utcza tömve besztercevidéki hagymás-szeke-
rekkel. Tisztabuza nagy vékával 2 fr. 20—2 fr. 40 kr. Két-
szeres 1 frt. 30—50 kr; rozs 1 frt. 20—60 kr; árpa 1 frt.
—1 fr. 10 kr; zab keresett, 1 fr. 70 kr; fuszujka 80 kr;
lencse sok 2 fr; borsó szintén sok, 2 fr. 40 kr; szalonna
mázsája 32—35 fr; turó fontja 32—40; 100 fő szép káposzta
7—9 fr; muroknak vékája 35 kr; petrezselyemnek 80 kr;
czellernek 1 fr.—1 fr. 50 kr; egy véka alma 1 fr. 30—2 fr.
20 kr; aszalt szilva 2 fr; egy koszoru hagyma (18—24 fő)
9—12 kr; egy pár csirke 40—60 kr; egy hizott lud 1 fr,
60 kr; egy réce 45—50 kr; Egy öl tűzifa 22 fr; egy má-
zsa széna 90 kr.—1 fr. Az idő első nap kedvezőtlen esős;
később borult. A vásár általán nagyon néps volt.

A nov. 8-ki és 11-diki héti vásárokon az árakra nézve nem történt változás, hanem árpa és főzelék sokkal kevesebb mennyiségben volt kapható; a törökbuza pedig, kivált 8-dikán, nagyobb kelendőségnek örvendett.

Maros-Vásárhelyt az october 7-iki hetivásáron a piaci árak, a közelebbiekhez képest nem változtak; a 14-diki hetivásár nagyon néps volt, annyira, hogy országos vásáraink is csak ritkán hasonlók. Kis vékával számítva, volt:

Tisztabuza, legszebb 1 frt 70 kr. — Gyengébb fajta 1 f. 40 kr. — Elegybuza, vagy kétszeres 95 kr. — Róz, nagyon sok volt 70 kr.— Tavalyi törökbuza, száraz 60 kr. — Idei törökbuza, száraz 48 kr. — Idei, nyers 42 kr. — Alakor 28 kr. — Árpa 52 kr.— Zab 38 kr. — Kendermag sok volt 60 kr. — Szemes fuszujka 70 kr. — Egy hizott lúd 1 ft 60 k.— Egy rüdeg lúd 80 kr. — Egy pár szép csirke 32 kr. — Vetemény egyáltalán nagyon olcsó; murok vékája 16 kr. — Száz fő szép káposzta 9 ft. — Egy font marhahús 18 kr. — Egy font sertéshús 20 kr.— Egy szál két német ölös metszett lécz 6½ kr. — Egy szál csiki asztalosnak való 2 ölös deszka 50 kr. — Egy ezer zsendely 5 ft 20 kr. — Egy szál tutajgerenda, бүтүс 3 ft 60 kr. — Egy szekér selyei szén 12 ft. — Egy szekér jó széna 10 ft. — Egy véka oltatlan mész 70 kr. Egy ezer téglá 15 ft.— Egy napszámos, étel-itallal ellátva 50 kr. Végre, — miként kedélyes tudósítónk megjegyzi — követválasztási bor kupája: i n g y e n.

1869. october 21-kén tartott hetivásár a legjobbak közé számítandó; csak buza volt kevés, oka: hogy a cséplés igen szük. Kis vékával számítva:

Szép tiszta buza, kevés 1 ft 70 kr.— Gyengébb fajta 1 ft 50 kr.— Tavasz buza 1 ft 30 kr— Róz 75 kr.— Törökbuza, tavalyi termés 60 kr. — Idei termés 42 kr. — Árpa 48 kr— Zab 40 kr. — Alakor 24 kr.— Szemes fuszujka rendkívül sok; az izraeliték kivitelre vették 65 kr.— Pityóka 17 kr.— Egy véka murok 28 kr. — Egy csomó petrezselyem, 5 szálas 1 kr. — Egy közepes czeller 1 kr. — Száz fő káposzta 7 frt.— Egy font marhahús 18 kr. — Egy font sertéshús 20 kr. — Egy mázsás hizott sertés 12 ft. — Egy rüdeg liba 85 kr. — Egy hizott liba 1 ft 60 kr. — Egy pár szép csirke 50 kr.— Egy pújka 1 ft 20 kr. — Egy öl tűzifa, hosszu öl 23 ft.— Pálinkának, 17 fokosnak kupája, épen a forintos gabnához mérve 20 kr. — Egy szekér jó széna 9 forint.

M.-Vásárhelytt. October 28-diki hetivásárunk nagyon keresett s minden eladni való, a tisztabuza kivételével, sok volt. Kis vékával számítva:

Tisztabuza, szép, nagyon kevés 1 ft 70 kr. Közepes 1 30 kr. Elegybuza 1 ft 10 kr. Róz, sok volt 70 kr. Törökbuza, sok volt új 48 kr. Tavalyi száraz 60 kr. Árpa, nagyon kevés 48 kr. Zab kevés még nem csépelik 38 kr. Alakor, van sok 22 kr. Kendermag kevés kapható 85 kr. Fuszujka, nagyon sok, legszebb fejr 60 kr. Egy másfél fontos czeller 4 kr. Egy csomó szép petrezselyem 1 kr. Egy véka pityóka 16 kr. Száz fő közepes káposzta 6 fr. Egy rüdeg liba 80 kr. Egy pár csirke, szebbje 50 kr. Ezer zsendej, esett az ára sokat 4 fr. Egy szál csiki deszka, asztalosnak való 40 kr. Egy szál 2 ölös metszett lécz 6 kr. Marhahúsnak fontja 18 kr. Sertéshúsnak fontja 20 kr. Egy szekér széna jó 7 fr. Egy öl száraz hosszu öl tűzifa 23 fr. Egy veder must közepes 80 kr.

Sz-i S.

Nov. 11. Szent-márton napi országos vásárunk sok adóval s még több vevővel e napokban folyt le, a kereskedők meglegedésére, míg a vevők nem győznek eleget panaszkodni a nagy drágaság miatt.

(Sz. H.)

Üzleti tárcza.

Zeyk József ur maros-gombási jószágán eladó: 550 I. és 1450. drb. II. oszt. Carbenet frank szőlővessző, az elsőnek száza 2 fr. 20 kr. az utóbbinak 1 fr. 50 kr. Megrendelhetők M.-Gombáson (pr. Enyed) Bolgár János gazdatisztnél. Van továbbá 15 db. kan malacz (Tisza-Lovasi fajból), darabja 30 fr; január végéig ott hagyhatók, midőn egy évesek lesznek. Ezekre nézve a megrendelés Dávid Antal jószágigazgatóhoz intézendő (Kolozsvár, piacszor).

Nyilt posta.

38. Girókutinak, Pesten. Timár K. szives üdvözlote mellett tudatja, hogy mindennemű csemete, szőlő sat. megrendelés egyenesen „az erdélyi gazd. egylet titkári hivatalához Kolozsvárra“ intézendő.

TARTALOM: A monostori tanintézet megnyitási ünnepe. — A nap mint napszámos. — Új szőlőgyökereztetési mód. — Társalgó: Választmányi gyűlések oct. 23. és nov. 1-jén. — Alapítványi helyet nyert ifjak névsora. — Pályázat az erdélyi gazd. egylet titkári állomására. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Üzleti tárcza. — Nyilt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.